

Recensionsessä

Busy Louie och rasismforskningens teori

I boxningshistorien är Chicago känd som en stad där få mästare fötts men många skapats. Chicagosonen Packey McFarland är ett undantag, och Barney Ross – som skrev in sig i det historiska toppskiktet på 1930- och 1940-talen som mästare i tre viktklasser – växte upp i stadens judiska ghetto efter att ha flyttat dit från New York med sin familj som 11-åring. Men betydligt fler stora boxare kom till staden senare i livet för att utveckla sina färdigheter, som tungviktsmästarna Joe Louis *the Brown Bomber*, Ezzard Charles *the Cincinnati Cobra* och Muhammad Ali, inte att förglömma. I skuggan av dessa idrottsstjärnor har stadens boxningsgym också fostrat ett av den samtida sociologins stora namn: Loïc Wacquant.

Efter att ha lämnat ekonomidisciplinen för sociologin blev Wacquant i början av 1980-talet en av Pierre Bourdieus nära lärjungar. En krokig akademisk bana förde honom mellan olika discipliner och platser: från födelsestaden Montpellier till Paris, sedan till Chapel Hill i USA, till söderhavssön Nya Kaledonien och genom ett stipendium för forskarstudier till University of Chicago. Planen var ursprungligen att inrikta sig på en historisk-antropologisk studie av kolonial dominans, men efter att ha landat i den amerikanska metropolen 1986 leddes han snart in på ett annat spår. Den framstående sociologen William Julius Wilson bjöd in honom att arbeta inom ett projekt om urban fattigdom – en uppföljning av resultaten i *The Truly Disadvantaged: The Inner City, the Underclass, and Public Policy* (Wacquant 2004, Wacquant & Vandebroek 2024).

Men 1988–1991 kom Wacquant också att tillbringa en stor del av sin tid på Woodlawn Gym i Södra Chicago. Det var en boxningsklubb som drevs av DeeDee Armour, en hyllad tränare av den gamla skolan som producerat flera världsmästare (Wacquant 2004:236). Han hade sökt sig dit för att genomföra en etnografisk studie, men när han väl snörat på sig handskarna fastnade han snabbt för sporten. Den franske sociologen tränade hängivet och på gymmet fick han smeknamnet *Busy Louie* – som var träffande med tanke på både hans boxningsstil och hans vetenskapliga produktivitet. Efter två år ställde han upp i anrika Chicago Golden Gloves men lottades där mot tufft motstånd redan i första omgången. Matchen sammanfattades i en tidningsrubrik med: "Sociologist takes a licking, but keeps on ... studying" (2004:11 ff, 235–255; Edwards 1990). Under en tid funderade han ändå på att gå vidare med en satsning på proffsboxning. Han var besviken på den konservativa inriktning som fortfarande präglade sociologin i Chicago. En bruten näsa vid ett sparringpass ledde dock till att han återupptog sitt sociologiska skrivande och inriktade sig på sin vetenskapliga bana (2004:7). Men genom boxningen hade han blivit en del också av den kontrasterande sociala värld som omgav universitetsområdet i Hyde Park, ett hav av afroamerikansk fattigdom som universitetsfolk betraktade med rädsla och förakt:

Residing right on the faultline of class, race, and space on the South Side; absorbing the surreal spectacle of ghostlike districts littered with abandoned buildings, barricaded stores, and residents seemingly reduced to social zombies; negotiating the apartheid-like organization of the city day-to-day: those were the existential factors that goaded me to wish to study race and class in the American metropolis. (Wacquant & Vandebroek 2024)

Med utgångspunkt i Bourdieus sociologi och med influenser från historiska och antropologiska forskningstraditioner – i Chicagos universitetsmiljöer fann han sig mest hemma bland antropologerna – började han utveckla en tydligt egen forskningsinriktning som han senare kommit att omtala som *carnal sociology* (Wacquant & Vandebroek 2024). Livet i Södra Chicago inspirerade honom inte bara till att skriva om boxningens värld – som artikeln ”Pugs at Work: Bodily Capital and Bodily Labour Among Professional Boxers” och boken *Body & Soul. Notebooks of an Apprentice Boxer* (2003) – utan gav honom också intressanta förutsättningar att närma sig frågor om urbanitet, sociala klyftor och statlig repression generellt. Boxningssyftet som social värld påminner om en svunnen tid, om de sammanhang för fostran och bildning som kyrkor och sociala rörelser ofta representerat i det tidiga 1900-talets traditionella ghetton. Detta sociala rum rymmer en vertikal social struktur – en hierarki baserad på formell ställning och symboliskt kapital, *pugilistic capital*, med huvudtränaren i toppen, därefter assisterande tränare, proffsboxare, amatörer, ungdomar och motionärer – som kontrasterar mot den homogena marginalisering och upplösning av sociala nätverk som kännetecknat situationen från 1980-talet och framåt; Woodlawn gym stängde tills sist 1992.

Med utgångspunkt i en komparativ studie av Chicagos historiska svarta ghetton och avindustrialiserade förortsområden utanför Paris inriktade sig Wacquant under 1990-talet på att analysera de samtida urbana förhållandena – i engelska artiklar och franska bokutgåvor. Han kom inte minst att fokusera på de mönster av marginalisering som följt i kölvattnet av den nyliberala omformningen av staten i västvärlden. Redan 1993 lämnade han Chicago för en ny tjänst vid Berkeley i Kalifornien, men han återkom ständigt till dessa huvudteman. I den internationella diskussionen fick hans perspektiv ett verkligt genomslag ett decennium senare, inte minst efter utgivningen av *Urban Outcasts. A Comparative Sociology of Advanced Marginality* (2008), *Prisons of poverty* (2009) och *Punishing the Poor. The Neoliberal Government of Social Insecurity* (2009).

Med sin intervjubok *An Invitation to Reflexive Sociology* (1992) hade Wacquant fått en central roll i den anglosaxiska Bourdieu-receptionen, och med utbildningsinsatser som *Bourdieu Boot Camp* i Berkeley fortsatte han att skola forskare i de franska sociologiska perspektiven också under de efterföljande decennierna. Under 2010-talet har han börjat positionera sig tydligare som uttolkare och förnyare av traditionen – bland annat genom att framhålla dyaden socialt rum och symboliskt våld som mer central än nyckelbegreppen habitus, kapital och fält (Wacquant & Akçaoğlu 2017; Wacquant 2019).

Wacquant har under de senaste åren framför allt gått in för att göra upp med de dominerande vetenskapliga traditioner som omgärdat honom under hans år som forskare i USA. Efter *The Invention of the "Underclass", A Study in the Politics of Knowledge* (2022) och *Bourdieu in the City. Challenging Urban Theory* (2023) har hans vetenskapliga habitus lett honom till att också ta itu med en annan övergripande fråga som länge varit föremål för konflikt, nämligen hur forskare bör förhålla sig till "ras". Efter att först ha skisserat ett svar på denna centrala fråga i en serie artiklar – bland annat i "Resolving the Trouble with 'Race'" i *New Left Review* 2022 – har han nu lagt fram sina perspektiv mer utförligt i boken *Racial Domination*, som kom ut i höstas. I denna uppgörelse fäster Wacquant stor vikt vid brottet med det spontana tänkandets etablerade kategorier. I linje med Gaston Bachelards och Georges Canguilhems historiska epistemologi – en grundsten inom Bourdieutraditionen som Wacquant introducerar utförligt i *Racial Domination* – utmärks den vetenskapliga praktiken som objektiveringsprocess av konstruktionen av nya begrepp med utgångspunkt i sociologisk reflexion (2024:5ff). Den historiska rasismforskningen har enligt Wacquant alltför ofta nöjt sig med *ready-mades*, det vill säga begrepp som hämtats från den vidare politiska diskussionen eller från sociala rörelser som forskare haft band till. Av de begrepp som förts in i forskningen uppfattar han rasbegreppet som ett av de allra mest problematiska.

Wacquant menar att "ras" utmärker sig bland de olika principerna för klassificering och indelning av den sociala världen – såsom kön, ålder, samhällsklass och nationalitet – genom att fullständigt sakna en självständig och stabil materiell bas. Begreppet representerar "en ren form av symboliskt våld" (2024:36). Det har historiskt ändå kunnat vinna företräde framför rivaliserande perspektiv genom att fungera som en naturaliserande princip, som formar subjektivitet, samhälle och historia och gör den sociala världen till sin avbild – om än med begränsad framgång" (2024:13). I linje med Bourdieus perspektiv är samspelet mellan kategorisering och social stratifiering centralt, och Wacquant betonar att också den vetenskapliga praktiken påverkar avgränsningarna av sociala grupper: "race is at once the *product, the instrument, and the stake of classification struggles* (2024:106). När forskare accepterar begreppet, exempelvis genom den vanliga tropen "ras och etnicitet", bidrar de enligt Wacquant till att legitimera och förstärka dess utmärkande symboliska effekt: den mystifierade och mystifierande föreställningen om att "ras" skulle vara något fundamentalt annorlunda än andra former av gruppstillhörighet (2024:48).

I boken går Wacquant in för att introducera ett nytt sociologiskt förhållningssätt till "ras". Med utgångspunkt i en kritik av teoretisk specialisering inom rasismforskningen argumenterar han för att kategorin bör förankras i ett vidare teoretiskt ramverk om kollektiv identitet. Han knyter an till Max Webers förståelse av etnicitetsbegreppet och föreslår att "ras" ska ses som en särskild underkategori till detta – om än en hårdare kodad identitet som är svår att frigöra sig ifrån (48ff). För att vi ska kunna förstå begreppets sociala funktion menar han att det först måste historiseras, spatialiseras och lösgröas från den amerikanska debatten. Trots den koloniala historiens betydelse menar han att forskningen inte heller får fastna i en "rättegångens logik" och därigenom reproducera ett begränsat eurocentriskt perspektiv (46–85). Övergripande teoretiska

perspektiv på rasism har enligt Wacquant ofta bidragit till att dölja de skillnader som funnits i hur "ras" historiskt tjänat som verktyg för dominans i samhällen i olika delar av världen under olika epoker. Med sin intervention i debatten hoppas han att kunna introducera verktyg för mer precisa distinktioner mellan dominansformer – inte minst för att kunna bedöma kategoriseringarnas betydelse för den sociala stratifieringen i olika historiska sammanhang. I boken identifieras fem elementära former av etno-rasmässig dominans: kategorisering, diskriminering, segregering, instängning/separering och våld (112 ff). Dessa antar i sin tur olika former beroende på vilka våldet riktas mot och om det utövas av individer, grupper eller stater; det rör sig om gängvåld, pogromer eller uppror beroende på om en grupp vänder sig emot en individ, en annan grupp eller staten (148 ff).

I bokens två avslutande kapitel skildrar Wacquant hur den svarta befolkningens situation i USA förändrats historiskt. Med utgångspunkt i de definierade etno-rasmässiga dominansformerna kan han tydliggöra skillnaderna mellan slaveriets epok i sydstaterna och under "Jim Crow"-epoken – vars extrema bruk av våld och hot om våld får honom att tala om "kastterrorism" – och i ghettorna i norr under loppet av 1900-talet. Här får Wacquant tillfälle att återkomma till sin tidigare forskning om utvecklingen från efterkrigstidens decennier och medborgarrättsrörelsens epok fram till 1980-talet och den dödliga symbios som uppstod mellan det expanderande fängelsesystemet och de marginaliserade urbana områdena. Genom att belysa de historiska skillnaderna åskådliggör han hur vissa antirasistiska perspektiv som fått stort genomslag i den offentliga debatten vilseleder. Ett exempel som tas upp är Michelle Alexanders *The New Jim Crow. Mass incarceration in the Age of Color Blindness*. Wacquant återvänder till en viktig poäng från *Punishing the Poor*, att massinspärningen, som helt förändrade fängelsernas demografi sett till "ras" – år 1950 utgjorde vita amerikaner 70 procent av fångarna, men år 2000 stod i stället svarta och latinos för motsvarande andel – sammanföll med en vidgad social klyfta inom den svarta befolkningen. I skarp kontrast till våldet under Jim Crow-epoken slår inte den nya repressionen mot svarta över hela linjen, utan den riktas specifikt mot den fattiga befolkningen i de mest marginaliserade områdena. Wacquant framhåller att den accelererande rasifiering som sker genom inspärning i dag inte innebär ett återvändande till någon tidigare dominansregim, i synnerhet inte till Jim Crow-epoken, utan är ett resultat av ghettons kollaps som instrument för kontroll (280ff).

Det är ännu inte helt lätt att bedöma förtjänsterna av Wacquants föreslagna program, det vill säga endast utifrån framställningen av de teoretiska perspektiven. När Bourdieu utvecklade sina centrala begrepp och sociologiska metoder – exempelvis i arbeten som *Homo Academicus* och *La Noblesse d'État* – hade han tillgång till en helt annan forskningsinfrastruktur än den som Wacquant har att tillgå i Berkeley: "We do whatever research and teaching we can in spite of the university, not thanks to it" (Wacquant & Akçaoğlu 2017). De nya teoretiska verktyg som introduceras i *Racial Domination* har inte fötts ur ny sociologisk forskning; de har inte prövats vid konstruktion av vetenskapliga objekt eller i konfrontation med ny empiri. Wacquant har fått nöja sig med att pröva dem i syntetiserande analyser, ungefär på samma sätt som han

gjort i *The Invention of the "Underclass"* och *Bourdieu in the City*. Egenhändigt ritade diagram över relationer mellan analytiskt konstruerade begrepp framstår stundtals som ett slags ersättning för metoder som geometrisk dataanalys (jfr Wacquant 2023: 82, 2024:360, 365). I Wacquants senaste verk saknas de öppnare begrepp som ofta gavs företräde i Bourdieus arbeten, som får sin bestämning inom ramarna för en empirisk studie i dess helhet – i en intervju med just Wacquant förklarar han det som ett sätt att avvisa positivismen:

a permanent reminder that concepts have no definition other than systemic. Such notions as habitus, field, and capital are definable, but only within the theoretical system they constitute, not in isolation. (Wacquant 1989:5)

I sina mer övergripande förklaringar hamnar Wacquant i problem liknande dem han identifierat i andra teoretiska ramverk, där enklare funktionalistiska perspektiv får ersätta ingående studier av politikens, byråkratins och juridikens fält. Samma begränsningar gör också Wacquant mer beroende av etablerade kategorier, såsom allmänna klassbegrepp och metaforer, och han förmår därför inte alltid leva upp till sina högt ställda vetenskapliga ideal (Tissot 2007). Med *Racial Domination* lägger han dock en grund för framtida undersökningar. Själv har han också bestämt sig för att återvända till mer konkret forskningsarbete, med en treårig etnografisk studie av det sociala livet i domstolar i olika delar av Kalifornien – där han undersöker arbetlivet för åklagare, advokater och domare (se loicwacquant.org).

Rasism och klass är frågor som engagerar Wacquant, och i kontrast mot mer direkta uppgörelser, som med 1980-talets teorier om "underklassen", är han något mer försiktig när han närmar sig de etablerade perspektiven på rasism, medveten som han är om att han röner begränsat erkännande inom den antirasistiska forskningen och de amerikanska sociala rörelserna:

...this book is not intended as a treatise, even in size mini, but as a provocation by an interloper. I do not expect to convince the true professionals of "race and racism". But I hope that I will encourage them to boost the analytical clarity, specificity, and coherence of their work – if only by way of defensive reaction. (2024:35)

Wacquants speciella ställning, med en fot i Paris och en i South Side Chicago, ger honom dock intressanta förutsättningar för denna intervention i rasismdebatten.

Alexander Ekelund

Doktor i utbildningssociologi

Referenslista

- Edwards, C. (1990) "Sociologist takes a licking, but keeps on ... studying." *Record-Journal, Meriden Connecticut* 26 oktober 1990.
- Wacquant, L. J. D. (1989) "For a Socio-Analysis of Intellectuals: On 'Homo Academicus'", *Journal of Sociology* 34:1–29. <http://www.jstor.org/stable/41035401>
- Wacquant, L. J. D. (2004) *Body & soul. Notebooks of an apprentice boxer*. Oxford: Oxford University Press.
- Tissot, S. (2007) "The role of race and class in urban marginality", *City: Analysis of urban trends, culture, theory, policy, action* 11(3):364–369. <https://doi.org/10.1080/13604810701669017>
- Wacquant, L. & A. Akçaoğlu (2017) "Practice and symbolic power in Bourdieu. The view from Berkeley", *Journal of Classical Sociology* 17(1):55–69. <https://doi.org/10.1177/1468795X16682145>
- Wacquant, L. J. D. (2019) "Bourdieu's Dyad. On the Primacy of Social Space and Symbolic Power", i J. Blasius, F. Lebaron, B. Le Roux & A. Schmitz (red.), *Empirical investigations of social space*. Cham: Springer Nature.
- Wacquant, L. J. D. (2023) *Bourdieu in the city: Challenging urban theory*. Cambridge: Polity Press.
- Wacquant, L. J. D. (2024) *Racial domination*. Cambridge: Polity Press.
- Wacquant, L. J. D & D. Vandebroek (2024) "Carnal concepts in action. The diagonal sociology of Loïc Wacquant", *Thesis Eleven* 180(1):11–143. <https://doi.org/10.1177/07255136221149782>
- Wacquant, L. J. D. "Biography", <https://loicwacquant.org/background/> (hämtningsdatum 23 januari 2025).